

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli 17 april 1903, kl. 12 midd.

Sammanatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående medling i arbetstvister, dels Kungl. Maj:ts i punkten 36 under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning om anslag för beredande af ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister, dels ock två i anledning af ofvannämnda proposition väckta motioner.

Uti en den 12 januari 1903 dagtecknad proposition, n:o 17, som blifvit till behandling af det sammansatta stats- och lagutskottet öfverlämnad, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag angående medling i arbetstvister.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

För hvart och ett af de distrikt, i hvilka riket för sådant ändamål af Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med upp-
Bih. till Riksd. Prot. 1903. 4 Saml. 2 Afd. 2 Häft. (N:o 2). 1

gift att söka verka för lösning af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare eller mellan olika grupper af arbetare. Konungen förordnar ock suppleant för förlikningsmannen.

2 §.

Förlikningsman åligger:

att med synnerlig uppmärksamhet följa arbetsförhållandena inom distriktet;

att söka verka för att förliknings- och skiljenämnder, på förhand upprättade genom öfverenskommelse mellan arbetsgifvare och arbetare, må komma till stånd för särskilda inom distriktet befintliga näringsgrenar eller särskilda industriella anläggningar eller arbetsföretag;

att tillhandagå med råd och upplysningar vid upprättandet af reglementen för sådana nämnder;

att söka förskaffa sig de stadgar och reglementen, som gälla för dylika inom distriktet befintliga nämnder, äfvensom att samla och hålla förteckning öfver de handlingar, som i sådant afseende komma honom till handa; samt

att, i de fall och på det sätt här nedan sägs, söka lämna sin medverkan till biläggande af arbetstvister, som inom distriktet uppstått.

3 §.

Har inom distriktet mellan arbetsgifvare och arbetare eller mellan olika grupper af arbetare uppkommit tvist af den beskaffenhet, att den medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse af större betydelse, bör förlikningsmannen genom personligt besök å den plats, där tvisten utbrutit, eller på annat sätt träda i förbindelse med de tvistande, göra sig noga underrättad om, hvari tvisten består, söka förmå de tvistande att i afbidan på tvistens lösning icke vidtaga eller vidhålla arbetsinställelse, anmoda dem att sammankomma till förhandling med hvarandra inför förlikningsmannen samt söka att under dessa förhandlingar, hvilka anordnas på sätt lämpligast synes, åvägbringa tvistens lösning.

Anser förlikningsman det erforderligt, eller påkallas sådant af någon af de tvistande, tillkallar förlikningsmannen särskilda sakkunnige, utsedde till lika antal bland arbetsgifvarne och arbetarne inom distriktet, att med honom utgöra en nämnd för medlingens utförande.

4 §.

Hvad i nästföregående paragraf är stadgadt afser icke arbetstvist, som uppstått inom näringsgren, industriell anläggning eller arbetsföretag, hvarför förliknings- och skiljenämnd, som i 2 § sägs, finnes upprättad, med mindre de tvistande å båda sidor påkalla förlikningsmannens mellankomst.

5 §.

Skulle i tvist, som kommit under förlikningsmans behandling, de tvistande å endera sidan eller å båda underlåta att efterkomma till dem af förlikningsmannen gjord anmodan att med hvarandra sammankomma till förhandling inför förlikningsmannen eller nämnden, skola de tvistande genom offentlig kungörelse kallas till sådan sammankomst.

6 §.

Den kallelse, som enligt nästföregående paragraf utfärdas, skall innehålla uppfordran till de tvistande att å bestämd tid och ort sammankomma till förhandling inför förlikningsmannen eller nämnden. Kallelsen skall, efter förlikningsmannens beprövande, på lämpligt sätt kungöras, såsom genom anslag å den ort, där tvisten äger rum, genom införande i tidning eller genom uppläsning i kyrka. Särskild under rättelse om kallelsen skall dessutom af förlikningsmannen skriftligen tillställas någon af de i tvisten delaktige arbetsgifvarne, så ock någon af de arbetare, som i densamma hafva del.

7 §.

Uteblir någondera parten från sådan sammankomst, till hvilken offentlig kallelse utfärdats, har förlikningsmannen att sådant offentliggöra genom tillkännagifvande, som kungöres på sätt i nästföregående paragraf omförmäles.

8 §.

De förhandlingar, som af förlikningsman eller nämnden anordnas med och mellan de tvistande, skola i främsta rummet hafva till syfte att åvägabringa en öfverenskommelse i enlighet med anbud eller för-

slag, som under förhandlingarna kunna blifva framställda från de tvistande själfva, ankommande därvid på förlikningsmannen eller nämnden att, om och i den mån sådant kan anses ägnadt att befordra tvistens lösning, hemställa om de jämkningar eller medgifvanden, som för ändamålet kunna synas lämpliga.

9 §.

Kan icke på sådant sätt enighet vinnas, må förlikningsmannen eller nämnden uppmana de tvistande att lämna en eller flere personer, hvilkas utlåtande de tvistande utfästa sig att efterkomma, uppdrag att, efter pröfning om och i hvilken mån de från ena eller andra sidan framkomna påståendena må vara befogade och på hvilket sätt följaktligen den föreliggande tvisten rättast bör lösas, skilja de tvistande emellan.

10 §.

Vilja de tvistande hänskjuta saken till sådant afgörande, som i 9 § sägs, har förlikningsmannen eller nämnden att, i den mån sådant finnes behöfligt, söka utjämna de meningsskiljaktigheter, som kunna uppstå i fråga om den eller de personer, åt hvilka det i nämnda paragraf omförmälda uppdrag skall lämnas; och åligger det förlikningsmannen särskildt att på de tvistandes vägnar lämna den eller dem, som blifvit utsedde, underrättelse om uppdraget samt att i öfrigt tillhandagå med de åtgöranden, som kunna verka därtill, att det af de tvistande önskade afgörandet må komma till stånd.

11 §.

Utlåtande, hvarom förmäles i 9 §, skall afgifvas skriftligen och af detsamma ett exemplar genast och utan lösen till hvardera sidan samt till förlikningsmannen utlämnas.

12 §.

I fråga om rättsverkan, som må tillkomma öfverenskommelser, utfästelser eller andra beslut, som af de tvistande ingås eller fattas under förhandlingar, hvilka enligt denna lag äga rum, gäller allt efter beslutens innehåll och det sätt, hvarpå de tillkommit, hvad allmän lag förmår.

13 §.

Omfattar utbruten tvist mera än ett distrikt, skall det åligga de förlikningsmän, hvilkas distrikt beröras af tvisten, att, så fort ske kan, härom äfvensom, så vidt möjligt, angående tvistens omfattning insända underrättelser till Konungen, som förordnar förlikningsman att i tvisten medla.

14 §.

Där sådant i särskildt fall finnes lämpligt, äger Konungen uppdraga åt annan än förlikningsmannen eller dennes suppleant att såsom förlikningsman söka medla i uppkommen arbetstvist.

15 §.

Förlikningsman skall föra dagbok angående hvad som förefaller i de tvister, hvilka blifva föremål för åtgärd enligt denna lag. Öfverenskommelser, utfästelser eller andra beslut, som af de tvistande ingås eller fattas, så ock utlåtande, som enligt 9 § afgifves, skola i nämnda dagbok fullständigt intagas eller densamma biläggas.

Före utgången af mars månad hvarje år skall förlikningsman till vederbörande statsdepartement insända berättelse angående det hufvudsakliga förloppet af de tvister, som under det förflutna året kommit under hans handläggning; och bör förlikningsmannen härvid foga redogörelse ej mindre för hvad som under samma tid förefallit inom distriktet i afseende å upprättande, enligt hvad i 2 § omförmäles, af förliknings- och skiljenämnder och hans egna åtgärder i detta syfte än äfven för redan upprättade dylika nämnders verksamhet, för så vidt han härom kunnat förskaffa sig kännedom.

Berättelsen skall genom departementschefens försorg till trycket befordras.

16 §.

Angående ersättning till förlikningsman och ledamöter i sådan nämnd, som i 3 § andra stycket afses, varder särskildt stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904.

Vidare har Kungl. Maj:t i punkten 36 under statsverkspropositionens sjette hufvudtitel, hvilken punkt äfvenledes blifvit till utskottets behandling öfverlemnad, föreslagit, att Riksdagen måtte, under förutsättning af bifall till förslaget till lag angående medling i arbetstvister, medgifva, att för beredande af ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister på extra stat för år 1904 finge uppföras ett förslagsanslag af 40,000 kronor.

I sammanhang med dessa Kungl. Maj:ts framställningar har utskottet jämväl haft att taga under öfvervägande de förslag, som inom Andra Kammaren väckts ej mindre i motionen n:o 153 af herr *O. N. Olsson* i Heden, som hemställt, det måtte Riksdagen, i sammanhang med pröfningen af det vid Kungl. Maj:ts proposition n:o 17 fogade förslaget till lag angående medling i arbetstvister, jämväl taga i öfvervägande:

dels huruvida skiljoman enligt denna lag borde taga befattning med biläggande af intressetvist mellan arbetsgifvare och arbetare i det fall, att utom tvisten stående, däraf icke direkt intresserade, tillåtits att inblanda sig i rörelsen, och

dels att utredning och förslag, ej mindre om det antal tjänstemän inom riket, som till följe denna lag borde anställas, än äfven om aflönings- och öfriga ekonomivillkor åt dem, måtte föreläggas Riksdagen, samtidigt med lagförslagets öfverlämnande för slutlig behandling;

än äfven i motionen n:o 170 af herr *A. Thylander*, som föreslagit, att 3 § i förevarande, af Kungl. Maj:t väckta lagförslag måtte få följande lydelse:

«Har inom distriktet mellan arbetsgifvarare och arbetare eller mellan olika grupper af arbetare uppkommit tvist af den beskaffenhet, att den medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse af större betydighet, bör förlikningsmannen genom personligt besök å den plats, där tvisten utbrutit, eller på annat sätt träda i förbindelse med de tvistande, göra sig noga underrättad om hvari tvisten består, söka förmå de tvistande att i afbidan på tvistens lösning icke vidtaga eller utvidga arbetsinställelse, anmoda dem att sammankomma till förhandling med hvarandra inför förlikningsmannen samt söka att under dessa förhandlingar, hvilka anordnas på sätt lämpligast synes, åvägbringa tvistens lösning.

Anser förlikningsman det erforderligt, eller påkallas sådant af någon af de tvistande, tillkallar förlikningsmannen särskilda sakkunnige, utsedde inom af förlikningsmannen fastställd tid, till lika antal af ar-

betsgifvarne och arbetarne, att med honom utgöra en nämnd för medlingens utförande. Uraktlåta de tvistande eller någon af dem att inom utsatt tid utse sakkunnige, tillkallar förlikningsmannen sådana för den part, som uraktlåtit att välja.»

Utskottet anser sig böra här återgifva innehållet af chefens för civildepartementet yttrande till det propositionen n:o 17 bilagda statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 17 oktober 1902.

Departementschefen yttrade följande:

»Sedan Riksdagen i skrifvelse den 8 maj 1899 anhållit, det tacktes Eders Kungl. Maj:t efter utredning taga under öfvervägande frågan om inrättande af förliknings- och skiljenämnder uti intressetvister emellan arbetsgifvare och arbetare samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, som kunde finnas påkallade, uppdrog Eders Kungl. Maj:t den 19 i nämnda månad åt en kommitté att afgifva underdånigt utlåtande och förslag till bestämmelser i berörda hänseende.

Denna kommitté har i februari månad 1901 afgifvit betänkande med förslag till förordning angående medling i arbetstvister, hvarefter, i följd af nådiga remisser, yttranden öfver förslaget afgifvits af Eders Kungl. Maj:ts samtliga befallningshafvande; och anhåller jag nu att få för vidare behandling anmäla detta ärende.»

Efter att hafva redogjort för berörda förslag med däröfver afgifna yttranden, anförde departementschefen vidare:

»Såsom af den nu gifna redogörelsen framgår, har kommittén, då den skolat afgifva förslag till bestämmelser, afseende att förekomma eller lösa tvister emellan arbetsgifvare och arbetare, icke skilt emellan intressetvister och rättstvister, om än det hufvudsakligen är till det förra slaget af tvister, som kommitténs förslag hänför sig. Hvad förslagets innehåll vidare angår, har den viktigaste principiella fråga, som vid förslagets uppgörande framställt sig, varit den, huruvida parterna i en arbetstvist böra tvingas att åvägabringa ett förliknings- eller skiljeförfarande. Denna fråga har kommittén funnit böra besvaras nekande, och har kommittén till stöd därför anført, att parterna i en intressetvist icke äro bundna vid hvarandra med något rättsligt band; att frågan, huruvida de vilja med hvarandra ingå något nytt aftal, måste tillhöra deras eget fria bedömande, hvarmed det ock syntes böra vara öfverlämnadt åt deras eget afgörande, huruvida de för åstadkommande af ett dylikt aftal skulle med hvarandra ingå i något som helst förliknings- eller skiljeförfarande, samt att hvad beträffande de arbetstvister, som

vore egentliga rättstvister, det ej heller syntes öfverensstämma med vår rättsåskådning att söka i en eller annan form framtvinga ett dylikt förfarande. Kommittén har icke heller ansett några särskilda åtgärder böra vidtagas i syfte att förstärka den ej särdeles betydande rättsliga verkan, som enligt nu gällande lag kan tillkomma ett emellan parterna i en arbetstvist ingånget aftal eller en rörande tvisten meddelad skiljedom. Förslaget inskränker sig alltså till vissa åtgärder, som åsyfta att söka förmå arbetsgifvare och arbetare att på frivillighetens väg lösa uppkommande arbetstvister antingen genom öfverenskommelse eller genom deras hänskjutande till skiljedom. Till vinnande af detta mål föreslår kommittén, att för särskilda distrikt inom landet skola tillsättas offentliga funktionärer med uppdrag att verka i antydda syftet. Då enligt kommitténs åsikt lämplig utväg att förekomma eller lösa tvister mellan arbetsgifvare och arbetare i första hand är att söka i särskilda förliknings- och skiljenämnder, på förhand upprättade genom öfverenskommelser mellan arbetsgifvare och arbetare, har den medlande myndigheten, bland annat, fått till uppdrag att söka verka för att sådana nämnder komma till stånd. För de helt säkert talrika fall, der sådana nämnder ej komma att finnas, skall den medlande myndigheten gripa in, söka att sammanföra de tvistande till förhandling inför myndigheten och därvid i främsta rummet söka bringa öfverenskommelse till stånd samt, om det ej skulle lyckas, uppmana dem att hänskjuta tvisten till skiljemäns afgörande. Hvad organisationen af den medlande myndigheten angår, har stor meningsskiljaktighet yppat sig mellan kommitténs ledamöter, i det fyra ansett denna myndighet böra utgöras af en person, en förlikningsman, tillsatt för visst område af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, medan de öfrige fyra ledamöterna ansett denne förlikningsman böra biträdas af fyra bisittare, utsedde två af arbetsgifvarne och två af arbetarne inom distriktet.

Lika med kommittén anser jag det vara uppenbart, att behof förefinnes af ett statens ingripande i syfte att bidraga till förekommande eller lösande af tvister emellan arbetsgifvare och arbetare. Jämväl i afseende å det allmänna innehållet af den lagstiftning, som i förvarande hänseende synes böra komma till stånd, delar jag i allt väsentligt kommitténs uppfattning.

Hvad beträffar organisationen af den medlande myndigheten, anser jag väl, att det ur åtskilliga synpunkter skulle vara förmånligt, om, såsom inom kommittén föreslagits, förlikningsmannen biträdades af bisittare, på förhand utsedde af arbetsgifvare och arbetare, om ock, på sätt från motsidan anförts, jämväl vissa betänkligheter häremot möta.

För närvarande lärer dock mot en sådan anordning förefinnas ett bestämdt hinder i de svårigheter, som skulle vara förenade med val af bisittarne. Vore, såsom fallet är i åtskilliga främmande länder, arbetsgifvare och arbetare hvar för sig fullt organiserade i fasta, af lagstiftningen erkända föreningar, kunde väl en sådan nämnd utan svårighet anordnas, i det de särskilda arbetsgifvare- och arbetareföreningarna då blefve de naturliga valkorporationerna. Då emellertid en sådan organisation här i landet ännu ej kommit till stånd, skulle man för nämndernas bildande nödgas tillskapa en valprocedur, så omfattande och invecklad, att man icke synes böra ifrågasätta dess införande för ifrågavarande syfte. Vid detta förhållande synes det vara lämpligt att nu stanna vid, att allenast förlikningsman med suppleant för honom förordnas. Då emellertid ofta behof kan uppstå för förlikningsmannen att vid sin sida hafva sakkunnige bisittare, synes det kunna uppdragas åt förlikningsmannen att, därest han finner det nödigt eller sådant af part påkallas, tillkalla särskilda sakkunnige, af förlikningsmannen utsedde till lika antal bland arbetsgifvarne och arbetarne inom distriktet att med honom deltaga i medling af uppkommen tvist.

Kommittén har föreslagit, att förlikningsman skulle förordnas för de områden af riket, där Eders Kungl. Maj:t finner sådant vara af förhållandena påkalladt, samt att förordnande skulle meddelas af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Emot förslaget i denna del möter den anmärkning, att, med den utveckling industrien på senare tiden tagit, det icke synes vara lämpligt, att förlikningsman ej skulle finnas för alla områden af riket. Så som förhållandena nu gestalta sig, är det att vänta, att arbetstvister kunna yppa sig hvar som helst inom landet. Förlikningsmannainstitutionen synes sålunda böra omfatta riket i dess helhet. Med stöd af därutinnan mot förslaget framställda anmärkningar har jag vidare ansett, att förlikningsman lämpligen borde af Eders Kungl. Maj:t utses.

Något förslag till distriktsindelning har icke af kommittén framlagts. Det torde kunna uppdragas åt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att hvar för sitt område afgifva yttrande härom och därvid jämväl föreslå hvilken ersättning lämpligen bör för förlikningsmannen och ledamöterna i nämnden ifrågakomma.

I öfverensstämmelse med nu angifna åsikter och med föranledande jämväl af de i vissa detaljfrågor framställda anmärkningar har jag låtit i vissa delar omarbета det af kommittén afgifna författningsförslag. Med hänsyn till förevarande ämnes vikt anser jag den ifrågasatta lagstiftningen böra, med tillämpning af föreskrifter i sista punkten af § 89

regeringsformen, bringas till stånd i samverkan med Riksdagen, hvarför det omarbetade förslaget erhållit beteckningen lag.»

För ofvan omförmälda förslag om beviljande af anslag till ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister har, på sätt det vid statsverkspropositionen fogade protokollet öfver civilärenden för den 12 januari 1903 utvisar, föredragande departementschefen åberopat följande skäl.

Kungl. Maj:t hade berörde den 12 januari 1903 beslutit genom proposition föreslå Riksdagen att antaga ett uppgjordt förslag till lag angående medling i arbetstvister. Enligt detta lagförslag skulle Konungen för hvar och ett af de distrikt, i hvilka riket för sådant ändamål af Konungen indelades, förordna en förlikningsman med uppgift att söka verka för lösning af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare eller mellan olika grupper af arbetare. Äfvenså skulle, om förlikningsman ansåge det erforderligt eller sådant påkallades af någon af de tvistande, förlikningsmannen tillkalla särskilde sakkunnige, utsedde till lika antal bland arbetsgifvarne och arbetarne inom distriktet, att med honom utgöra en nämnd för medlingens utförande.

Vid förberedande föredragning af detta ärende den 17 oktober 1902 hade Kungl. Maj:t anbefallt öfverståthållareämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län att afgifva yttrande i fråga om distriktsindelningen äfvensom förslag å den ersättning, som lämpligen borde för förlikningsman och ledamöter i nämnden ifrågakomma.

Af de med anledning däraf inkomna yttrandena framgår hvad beträffar distriktsindelningen, att öfverståthållareämbetet ansett, att Stockholms stad borde utgöra ett distrikt, äfvensom att 14 af Kungl. Maj:ts öfrige befallningshafvande funnit det honom anförtrodda län lämpligen böra bilda ett distrikt. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Väster-norrlands län hade hemställt, att länet måtte fördelas i tre förliknings-distrikt, och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms, Söderman-lands, Värmlands, Gäfleborgs och Kristianstads län hade hvar och en ansett, att vederbörande län borde indelas i två distrikt, sistnämnda myndighet dock under förutsättning, att det ej skulle anses lämpligt, att Kristianstads läns västra och södra delar i förlikningsmansdistrikt förenades med angränsande orter inom Malmöhus län, i hvilket fall den öfriga delen af Kristianstads län skulle utgöra området för en förlikningsmans verksamhet. Kungl. Maj:ts befallninghafvande i Örebro län och i Jämtlands län hade däremot afgifvit alternativa förslag, enligt

hvilka förlikningsmannens verksamhetsområde antingen skulle blifva så vidsträckt, att det omfattade flera än ett län, eller ock begränsas till länet. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län hade ansett, att den distriktsindelning, som vore gällande för yrkesinspektörerne i riket, skulle kunna, åtminstone till en början, blifva bestämmande äfven för rikets uppdelning i distrikt för förlikningsmännen. Slutligen hade Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län föreslagit, att riket skulle uti ifrågavarande hänseende indelas i sex distrikt.

Vidkommande den ersättning, som lämpligen borde ifrågakomma för förlikningsmannen, borde nog densamma i väsentlig mån blifva beroende af distriktets storlek äfvensom af den beräknade frekvensen af arbetstvister, hvilken åter berodde på antalet och beskaffenheten af de inom distriktet befintliga näringsgrenar, industriella anläggningar eller arbetsföretag. Till följd däraf hade ock de härutinnan inkomna förslagen varit hvarandra ganska olika. Öfverståthållareämbetet hade föreslagit, att ersättningen till förlikningsmannen skulle utgå med dels årligt arfvode, som till en början kunde sättas till 2,500 kronor, dels dagtraktamente med tio kronor. I olikhet därmed hade Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs, Västernorrlands och Norrbottens län endast föreslagit, att ersättningen till förlikningsmannen skulle utgå enligt gällande resereglemente, och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge, Västmanlands, Gäfneborgs och Kopparbergs län hade uttryckligen framhållit, att förlikningsmannen lämpligen icke borde erhålla annan godtgörelse än ersättning enligt gällande resereglemente, sistnämnda myndighet dock med tillägg af ett årligt belopp af 300 kronor såsom ersättning för skrifmateriel, expenser m. m. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de öfriga länen hade däremot haft den uppfattningen, att ersättningen till förlikningsmannen borde utgå med dels årligt arfvode, dels reseersättning. I afseende på beloppet af det årliga arfvodet hade dock Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands, Gottlands och Kristianstads län icke föreslagit något bestämdt belopp, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län hade funnit, att det årliga arfvodet borde för en förlikningsman inom länet utgå med 3,000 kronor, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län ansåge, att arfvodet ej kunde sättas lägre än till 2,000 à 3,000 kronor, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län föresloge i samma afseende 2,000 kronor, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län ansåge lämpligt, att förlikningsmannens fasta aflöning utginge med åtminstone 1,500 kronor årligen, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i

Uppsala län föresloge ett årligt arvode af 1,200 kronor, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län ansåge, att arfvodet borde utgöra minst 1,000 kronor, möjligen 2,000 kronor, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län hade föreslagit 1,000 kronor, hvilket belopp jämväl Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro och i Jämtlands län upptagit för det alternativet, att länet skulle bilda ett distrikt för sig, och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms och i Värmlands län hade ansett det årliga arfvodet böra bestämmas till 500 kronor. Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län ansåge, att ersättningen till förlikningsmannen borde utgå efter samma grunder, som vore eller blefve bestämda för yrkesinspektör, och af de Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som ifrågasatt, att de blifvande distrikten skulle utgöras af flera än ett län, hade Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Örebro och i Jämtlands län för sådan händelse föreslagit ett årsarvode af minst 6,000 kronor, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län ett motsvarande belopp af 5,000 kronor samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län 1,500 à 2,000 kronor. Dessutom hade samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett, att förlikningsmannen borde tillerkännas ersättning för resekostnader och, med ett par undantag, jämväl dagtraktamente. I detta afseende hade med några få undantag ersättningen ansetts böra utgå efter tredje klassen i gällande resereglemente.

Hvad slutligen anginge den ersättning, som lämpligen borde ifrågakomma för ledamöter i nämnden, hade meningarna därutinnan varit sammanstämmande, att till desse annan godtgörelse icke borde utgå än reseersättning och dagtraktamente, och hade flertalet af Kungl. Maj:ts befallningshafvande därvid ansett, att denna godtgörelse borde beräknas på samma sätt som för förlikningsmannen eller enligt tredje klassen i gällande resereglemente.

Uppdraget att vara förlikningsman borde visserligen äga karaktären af ett förtroendeuppdrag, och från denna synpunkt kunde man vara benägen att, i likhet med några af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, ifrågasätta, att förlikningsmannen icke skulle uppbära någon aflöning, utan endast godtgörelse för de kostnader, som honom förorsakats af resor, sammanträden o. d. Men då man å andra sidan, för att förlikningsmannainstitutionen skulle kunna motsvara sitt ändamål, måste å förlikningsmannens tid och omtanke ställa vissa anspråk, som vid flera tillfällen kunde blifva ganska höga och i viss mån inkräkta på hans öfriga verksamhet, syntes det departementschefen nödvändigt,

att förlikningsmannen, förutom godtgörelse för sina af resor föranledda kostnader, erhöles ett årligt arfvode såsom ersättning för det arbete och den omsorg, som i öfrigt medföljde uppdraget i fråga.

Storleken af detta arfvode måste, såsom departementschefen förut antydte, i hvarje fall blifva beroende af distriktets storlek och beskaffenhet, hvadan man icke syntes kunna bestämma ett visst belopp såsom en lika stor ersättning för alla förlikningsmän. Då emellertid de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande afgifna yttrandena till största delen inkommit först under loppet af december månad 1902, vore departementschefen nu icke beredd att för Kungl. Maj:t framlägga ett definitivt förslag till rikets indelning i distrikt eller till de därpå beroende arfvodena åt förlikningsmännen.

Den föreslagna lagen angående medling i arbetstvister vore afsedd att träda i kraft den 1 januari 1904. Under förutsättning, att den ersättning för resekostnader, som borde tillkomma förlikningsmännen och ledamöterna i nämnden, bestriddes af det å sjätte hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, skulle det således erfordras, att anslag till förlikningsmännens aflönande funnes å 1904 års stat anvisadt. Med ledning i viss mån af de i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes här ofvan anmärkta yttranden framställda förslag hade departementschefen uppgjort en approximativ beräkning af det belopp, hvartill utgifterna i detta afseende kunde anses förslagsvis uppgå. Efter denna beräkning skulle ett belopp af 40,000 kronor, åtminstone till en början, innan man inom detta område vunnit mera erfarenhet, vara till fyllest för betäckande af omkostnaderna för förlikningsmännens aflöning. Med afseende å svårigheten att nu exakt bestämma behovet syntes emellertid sagda belopp böra äskas såsom förslagsanslag.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag till lag angående medling i arbetstvister, hvilket utarbetats i anledning af Riksdagens i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 8 maj 1899 gjorda anhållan och hufvudsakligen hvilat på de i samma skrifvelse antydda grunder, synes utskottet böra i sina väsentliga delar vinna Riksdagens godkännande; och har utskottet endast i nedan angifna afseenden ansett sig böra föreslå vissa förändringar i hvad af Kungl. Maj:t föreslagits.

Med afseende å den i 3 §, första stycket, intagna bestämmelse, att förlikningsmannen, därest inom distriktet mellan arbetsgifvare och arbetare eller mellan olika grupper af arbetare uppkommit tvist af beskaffenhet, att den medfört eller syntes hota att medföra arbetsinstäl-

lelse af större betydighet, bör söka förmå de tvistande att i afbidan på tvistens lösning icke vidtaga eller vidhålla arbetsinställelse, har herr Thylander i sin ofvan omförmälda motion uttalat den åsikt, att förlikningsmannens bemödanden att söka förmå parterna att icke vidhålla en arbetsinställelse, som redan före förlikningsmannens ingripande utbrutit, icke kunde väntas leda till åsyftadt resultat. Då däremot förlikningsmannen, i händelse vid hans ingripande arbetet endast delvis vore nedlagdt, borde söka förekomma, att den påbörjade arbetsinställelsen utvidgades, under det medlingen påginge, har i herr Thylanders förslag till ifrågavarande paragraf ordet »vidhålla» utbytt mot ordet »utvidga».

Äfven om en redan påbörjad arbetsinställelse, på sätt motionären antagit, endast i undantagsfall kan väntas blifva genom förlikningsmannens ingripande upphäfd redan under det medlingen pågår, anser utskottet det likväl böra i lagen upptagas såsom ett förlikningsmannens åliggande att, i hvad på honom ankommer, försöka att åvägabringa ett sådant resultat. Att förlikningsmannen, i händelse arbetet vid hans ingripande är *delvis* nedlagdt, bör söka förekomma arbetsinställelsens utvidgande, synes uppenbart och torde äfven vara afsedt med den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelse af paragrafen. För undanröjande af hvarje tvifvel härutinnan har utskottet emellertid ansett detta böra uttryckligen föreskrifvas genom inskjutande i lagtexten af ordet »utvidga».

Chefen för civildepartementet har i det Kungl. Maj:ts proposition bilagda statsrådsprotokollet för den 17 oktober 1902 framhållit, att de i andra stycket af 3 § omförmälda särskilda sakkunnige böra utses af förlikningsmannen. En sådan anordning anser äfven utskottet vara välbetänkt. Då opartiskhet och oberoende ställning i förhållande till de tvistande synas vara väsentliga förutsättningar för att de sakkunnige skola kunna i sådan egenskap lämna förlikningsmannen det biträde med tvistefrågornas utredning och de skiljaktiga meningarnas sammanjemkning, som med ifrågavarande bestämmelse afses, anser utskottet det vara principiellt riktigare, att förlikningsmannen vid de af honom ledda förhandlingarna emellan de tvistande parterna eller deras förtroendemän erhåller det sakkunniga biträde, som han finner vara bäst egnadt att främja tvistens lösning, än att han, på sätt af herr Thylander föreslagits, skulle vara hänvisad att samarbeta med af samma parter ytterligare utsedde förtroendemän, hvilka hvar för sig skulle komma att företräda den ena partens ståndpunkt i tvistefrågan. Härjemte anser sig utskottet böra framhålla, att motionären icke lämnat någon anvis-

ning beträffande de normer, som skulle vara bestämmande för parternas val af sakkunnige bisittare i förlikningsnämnden.

Utskottet, som följaktligen delar den af chefen för civildepartementet i förevarande afseende uttalade uppfattning, har emellertid, då förlikningsmannens befogenhet att utsä de sakkunnige bisittarne i förlikningsnämnden icke synes hafva genom lagrummets af Kungl. Maj:ts föreslagna lydelse kommit till fullt tydligt uttryck, ansett ordet »utsedde» böra utbytas mot orden »dem han utser».

Då utskottet icke funnit lämpligt, vare sig att förlikningsmannen skulle vid valet af sakkunnige vara inskränkt till arbetsgifvarne och arbetarne inom distriktet eller att, i händelse båda de tvistande parterna skulle utgöras af arbetare, de särskilda sakkunnige ändock ovillkorligen skulle till halfva antalet vara arbetsgifvare, har utskottet ansett andra stycket af 3 § böra i nu ifrågavarande del erhålla följande lydelse: »Anser — — — lika antal bland arbetsgifvare och arbetare eller, därest båda de tvistande parterna utgöras af arbetare, om så finnes lämpligt, endast bland arbetare, att med honom — — — utförande.»

Med hänsyn till de fall, då båda de tvistande parterna utgöras af arbetare, har utskottet vidare ansett tredje punkten af 6 § böra ändras sålunda: »Särskild — — — tillställas någon af de tvistande å hvardera sidan.»

Den af herr Olsson i första momentet af hans ofvannämnda motion gjorda hemställan synes utskottet icke böra föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Hvad slutligen angår förslaget om beviljande af ett förslagsanslag å 40,000 kronor för beredande af ersättning åt förlikningsmän, anser sig utskottet böra framhålla, att den föreliggande utredningen icke synes möjliggöra någon tillförlitlig beräkning af anslagsbehovet i förevarande afseende. Då emellertid sådan utredning i frågans nuvarande läge svårigen torde kunnat åvägabringas, och utskottet är öfvertygadt, att nödig sparsamhet skall komma att iakttagas vid förvaltningen af de medel, som kunna blifva af Riksdagen för ändamålet anvisade, synes Riksdagen böra, utan afseende å hvad herr Olsson i andra momentet af sin motion föreslagit, bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande hemställan.

Under åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, utan afseende å herr O. N. Olssons förevarande motion,

1) i anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet afgifna

proposition och herr Thylanders omförmälda motion
antaga följande

Lag angående medling i arbetstvister.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

För hvart och ett af de distrikt, i hvilka riket för sådant ändamål af Konungen indelas, förordnar Konungen en förlikningsman med uppgift att söka verka för lösning af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare eller mellan olika grupper af arbetare. Konungen förordnar ock suppleant för förlikningsmannen.

2 §.

Förlikningsman åligger:

att med synnerlig uppmärksamhet följa arbetsförhållandena inom distriktet;

att söka verka för att förliknings- och skiljenämnder, på förhand upprättade genom öfverenskommelse mellan arbetsgifvare och arbetare, må komma till stånd för särskilda inom distriktet befintliga näringsgrenar eller särskilda industriella anläggningar eller arbetsföretag;

att tillhandagå med råd och upplysningar vid upprättandet af reglementen för sådana nämnder;

att söka förskaffa sig de stadgar och reglementen, som gälla för dylika inom distriktet befintliga nämnder, äfvensom att samla och hålla förteckning öfver de handlingar, som i sådant afseende komma honom till handa; samt

att, i de fall och på det sätt här nedan sägs, söka lämna sin medverkan till biläggande af arbetstvister, som inom distriktet uppstått.

3 §.

Har inom distriktet mellan arbetsgifvare och arbetare eller mellan olika grupper af arbetare uppkommit tvist af den beskaffenhet, att den medfört eller synes hota att medföra arbetsinställelse af större betydelse, bör förlikningsmannen genom personligt besök å den plats, där

tvisten utbrutit, eller på annat sätt träda i förbindelse med de tvistande, göra sig noga underrättad om, hvari tvisten består, söka förmå de tvistande att i afbidan på tvistens lösning icke vidtaga, *vidhålla eller utvidga* arbetsinställelse, anmoda dem att sammankomma till förhandling med hvarandra inför förlikningsmannen samt söka att under dessa förhandlingar, hvilka anordnas på sätt lämpligast synes, åvägabringa tvistens lösning.

Anser förlikningsman det erforderligt, eller påkallas sådant af någon af de tvistande, tillkallar förlikningsmannen särskilda sakkunnige, *dem han utser* till lika antal bland *arbetsgifvare och arbetare eller, därest båda de tvistande parterna utgöras af arbetare, om så finnes lämpligt, endast bland arbetbre*, att med honom utgöra en nämnd för medlingens utförande.

4 §.

Hvad i nästföregående paragraf är stadgadt afser icke arbetstvist, som uppstått inom näringsgren, industriell anläggning eller arbetsföretag, hvarför förliknings- och skiljenämnd, som i 2 § sägs, finnes upprättad, med mindre de tvistande å båda sidor påkalla förlikningsmannens mellankomst.

5 §.

Skulle i tvist, som kommit under förlikningsmans behandling, de tvistande å endera sidan eller å båda underlåta att efterkomma till dem af förlikningsmannen gjord anmodan att med hvarandra sammankomma till förhandling inför förlikningsmannen eller nämnden, skola de tvistande genom offentlig kungörelse kallas till sådan sammankomst.

6 §.

Den kallelse, som enligt nästföregående paragraf utfärdas, skall innehålla uppfordran till de tvistande att å bestämd tid och ort sammankomma till förhandling inför förlikningsmannen eller nämnden. Kallelsen skall, efter förlikningsmannens bepröfvande, på lämpligt sätt kungöras, såsom genom anslag å den ort, där tvisten äger rum, genom införande i tidning eller genom uppläsning i kyrka. Särskild under rättelse om kallelsen skall dessutom af förlikningsmannen skriftligen tillställas *någon af de tvistande å hvardera sidan*.

7 §.

Uteblir någondera parten från sådan sammankomst, till hvilken offentlig kallelse utfärdats, har förlikningsmannen att sådant offentliggöra genom tillkännagifvande, som kungöres på sätt i nästföregående paragraf omförmäles.

8 §.

De förhandlingar, som af förlikningsman eller nämnden anordnas med och mellan de tvistande, skola i främsta rummet hafva till syfte att åvägabringa en öfverenskommelse i enlighet med anbud eller förslag, som under förhandlingarna kunna blifva framställda från de tvistande själfva, ankommande därvid på förlikningsmannen eller nämnden att, om och i den mån sådant kan anses ägnadt att befordra tvistens lösning, hemställa om de jämkningar eller medgifvanden, som för ändamålet kunna synas lämpliga.

9 §.

Kan icke på sådant sätt enighet vinnas, må förlikningsmannen eller nämnden uppmana de tvistande att lämna en eller flere personer, hvilkas utlåtande de tvistande utfästa sig att efterkomma, uppdrag att, efter pröfning om och i hvilken mån de från ena eller andra sidan framkomna påståendena må vara befogade och på hvilket sätt följaktligen den föreliggande tvisten rättast bör lösas, skilja de tvistande emellan.

10 §.

Vilja de tvistande hänskjuta saken till sådant afgörande, som i 9 § sägs, har förlikningsmannen eller nämnden att, i den mån sådant finnes behöfligt, söka utjämna de meningsskiljaktigheter, som kunna uppstå i fråga om den eller de personer, åt hvilka det i nämnda paragraf omförmälda uppdrag skall lämnas; och åligger det förlikningsmannen särskildt att på de tvistandes vägnar lämna den eller dem, som blifvit utsedde, underrättelse om uppdraget samt att i öfrigt tillhandagå med de åtgöranden, som kunna verka därtill, att det af de tvistande önskade afgörandet må komma till stånd.

11 §.

Utlåtande, hvarom förmäles i 9 §, skall afgifvas skriftligen och af detsamma ett exemplar genast och utan lösen till hvardera sidan samt till förlikningsmannen utlämnas.

12 §.

I fråga om rättsverkan, som må tillkomma öfverenskommelser, utfästelser eller andra beslut, som af de tvistande ingås eller fattas under förhandlingar, hvilka enligt denna lag äga rum, gäller allt efter beslutens innehåll och det sätt, hvarpå de tillkommit, hvad allmän lag förmår.

13 §.

Omfattar utbruten tvist mera än ett distrikt, skall det åligga de förlikningsmän, hvilkas distrikt beröras af tvisten, att, så fort ske kan, härom äfvensom, så vidt möjligt, angående tvistens omfattning insända underrättelse till Konungen, som förordnar förlikningsman att i tvisten medla.

14 §.

Där sådant i särskildt fall finnes lämpligt, äger Konungen uppdraga åt annan än förlikningsmannen eller dennes suppleant att såsom förlikningsman söka medla i uppkommen arbetstvist.

15 §.

Förlikningsman skall föra dagbok angående hvad som förefaller i de tvister, hvilka blifva föremål för åtgärd enligt denna lag. Öfverenskommelser, utfästelser eller andra beslut, som af de tvistande ingås eller fattas, så ock utlåtande, som enligt 9 § afgifves, skola i nämnda dagbok fullständigt intagas eller densamma biläggas.

Före utgången af mars månad hvarje år skall förlikningsman till vederbörande statsdepartement insända berättelse angående det hufvudsak-

liga förloppet af de tvister, som under det förflutna året kommit under hans handläggning; och bör förlikningsmannen härvid foga redogörelse ej mindre för hvad som under samma tid förefallit inom distriktet i afseende å upprättande, enligt hvad i 2 § omförmäles, af förliknings- och skiljenämnder och hans egna åtgärder i detta syfte än äfven för redan upprättade dylika nämnders verksamhet, för så vidt han härom kunnat förskaffa sig kännedom.

Berättelsen skall genom departementschefens försorg till trycket befordras.

16 §.

Angående ersättning till förlikningsman och ledamöter i sådan nämnd, som i 3 § andra stycket afses, varder särskildt stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgifva, att för beredande af ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister på extra stat för år 1904 uppföres ett förslagsanslag af 40,000 kronor.

Stockholm den 17 april 1903.

På det sammansatta utskottets vägnar:

GOTTFRID BILLING.